

pertinet hæc assumptio animæ et corporis; et ideo merito dicitur assumpsisse Verbum partem inferiorem, media superiori. Itaque in forma videtur D. Thomas concedere antecedens, et negare consequentiam. Sed difficultatem patitur hæc responsio; quia, ut diximus, hic solum est sermo de medio quo, quatenus, videlicet, unum est ratio alterius; nulla ergo potest assignari differentia inter corpus, et animam, comparatam ad creationem vel assumptionem, sub hac consideratione; quia etiam in ordine ad creationem anima est dignior corpore, et est ratio propter quam corpus creatur seu formatur, ut sit illius organum; ergo hoc modo dici potest corpus creari mediante anima, sicut assumi. Rursus, sicut hæc ratio medii non obstat ut Deus in ratione primi principii sit per se ipsum immediate in anima et corpore, quia utriusque per se et immediate dat esse, ita in hac unione, non obstante illa ratione medii, Verbum proxime et immediate unitur corpori, sicut animæ; nulla ergo videtur esse differentia. Et sane quoad rem mibi ita esse videtur, et hoc modo satis clare solvi argumentum; tamen D. Thomæ responsio non propterea improbanda est, optimam enim doctrinam continet; et specialiter videtur voluisse insinuare, hunc modum loquendi de medio melius accommodari præsenti mysterio quam creationi, quia tota hæc ratio medii videtur pertinere ad ordinem finis, seu dignitatis; et agens non dicitur proprie efficere unam rem mediante alia, solum quia sit dignior, vel quia unam efficiat propter aliam; at vero hoc mysterium pertinet ad conjunctionem creaturæ cum Deo, sub speciali ratione subsistentiæ, seu personæ, in qua maxime attenditur id ex quo habet natura, ut sit adsumptibilis ad tam unionem.

4. Secundum argumentum D. Thomæ est: materia in proprio supposito æque proxime vel certe propinquius se habet ad hypostasim, quam anima, quia est principium individuationis, quæ nomine hypostasis importatur; ergo etiam in hac unione caro fuit æque vel magis propinquæ unita, quam anima; ergo non est unita mediante anima. Respondet D. Thomas negando primam consequentiam, quia propria persona simpliciter constituitur per humanam naturam, persona autem Verbi non ita, sed est altior et dignior; et ideo in hac unione illud propinquius unitur, quod est etiam dignius. In quo argumento primum obscura est illa propositio, quam D.

Thomas admittit: Propria hypostasis propinquior est materiæ quam formæ in rebus materialibus; quæ dupli ratione explicari potest. Primo, quia in materiali natura subsistentia vel omnino vel primario videtur convenire ratione materiæ, quæ cum substet formæ, videtur esse prima ratio seu radix per se essendi; et hoc sensu est satis verisimilis hæc propositio in aliis hypostasiibus præter humanam, in humana enim non habet locum dicta ratio, quia anima de se est subsistens perfectius quam materia, quicquid Cajetanus hic dicat. Unde non videtur D. Thom. hoc sensu loqui, et ideo solum fundatur in hoc, quod materia est individuationis principium. Secundo ergo explicari potest illa propositio, quod hypostasis materialis naturæ includit rationem individui talis naturæ; unde personalitas, seu subsistentia oritur ex hac natura, ut individua est; quia ergo materia est individuationis principium et radix, ideo dicitur propinquius se habere ad propriam hypostasim quam forma. Quod si quis negaret materiam esse magis individuationis principium quam formam, posset aliter expedire argumentum, dicendo, ordine executionis, et in re ipsa tam materiam, quam formam immediate et proxime uniri supposito, præsertim in homine, quia utraque terminatur subsistentia; at vero ordine dignitatis, et in ratione causæ, formam esse simpliciter priorem, quia et est perfectior, et quia materia est propter formam, et si aliquo modo subsistit, solum est ut sit subjectum formæ; et hoc sensu dici etiam posset in proprio supposito materiam uniri illi mediante forma.

5. Ex hac vero solutione colligit Cajetanus, in hac assumptione humanæ naturæ, partes non servasse eumdem ordinem ad hypostasim Verbi, quem habuissent in proprio supposito ad subsistentiam propriam; et idem dicit infra, art. 5, in responsione ad ultimam rationem Scoti, hoc extendens non tantum ad ordinem intentionis, sed etiam executionis. Sed hoc ex D. Thoma hic sumi non potest, quia non loquitur de ordine executionis, nec de medio quod prius assumptum sit, sed de ordine perfectionis, et de medio quo, seu quod est ratio assumendi; et differentiam inter propriam hypostasim et alienam solum in hoc ponit, quod una oritur ex principiis naturæ, et non alia. Neque doctrina Cajetani in se vera est; supra enim, disput. 8, sect. 3, ostendit, cum propria subsistentia non impediatur nisi per unionem ad alienam, necesse

esse eodem ordine naturæ assumi naturam ad alienam subsistentiam; quod principium verissimum existimo, præsertim de ordine executionis; et illud docuit Scotus, in 3, distinct.

2. Nec ratio Cajetani aliquid obstat; ait enim personam assumptam esse alterius ordinis quam propriam. Sed hoc quid refert ad rem de qua agimus? Inde enim solum potest colligi, divinam personam altiori modo et sine imperfectione terminare, non vero quod non servet eumdem ordinem naturæ in terminando, quem servaret in subsistendo, nam hoc nullam includit imperfectionem, et aliunde est magis consentaneum rebus ipsis, imo et necessarium, ut propria subsistentia impediatur.

6. Ex solutione ad tertium duo principia colliguntur, quæ postea magno usui futura nobis sunt. Primum est, ita fuisse Verbum unitum animæ et corpori inter se unitis, ut, dissoluta unione eorum, inter se manserit eadem omnino unio eorum ad Verbum. Hoc enim sensu procedit argumentum, et in eodem illud admittit D. Thomas, ut bene Cajetanus intellexit, inde etiam recte colligens, animam non ita fuisse medium ad assumendum carnem, ut non fuerit caro ipsa secundum se proxime et immediate unita, independenter ab animæ informatione, sed esse medium tantum ut quo, seu ut rationem, sicut diximus. Secundum principium est, animam fuisse medium congruitatis ad sumendum carnem; quod intelligentum est de anima actu informantे; nam si sit sermo de anima, prout terminat habitudinem corporis humani ad ipsam, sic potest quodammodo dici medium necessitatis de facto, seu secundum legem ordinariam, considerato fine incarnationis, et providentia quam circa hoc mysterium Deus habere decrevit. Quo sensu etiam in triduo potest corpus dici assumptum mediante anima, quia propter habitudinem, quam ad ipsam retinuit, fuit assumptibile.

ARTICULUS II.

Utrum Dei Filius assumpserit animam mediante spiritu, sive mente¹.

1. Ad secundum sic proceditur. Videtur quod Filius Dei non assumpserit animam mediante spiritu. Idem enim non cadit medium inter seipsum et aliquid aliud; sed spiritus sive mens non est aliud in essentia ab ipsa anima, ut in

¹ Locis sup., art. 1, notatis.

prima parte habitum est². Ergo Filius Dei non assumpsit animam mediante spiritu, sive mente.

2. Præterea, illud, quo mediante facta est assumptio, videtur esse magis assumptibile: sed spiritus sive mens non est magis assumptibilis quam anima, quod patet ex hoc, quod spiritus angelici non sunt assumptibiles, ut supra dictum est³. Ergo videtur quod Filius Dei non assumpserit animam mediante spiritu.

3. Præterea, posterius assumitur a primo, mediante priori. Sed anima nominat ipsam essentiam, quæ est prior naturaliter, quam ipsa potentia ejus, quæ est mens. Ergo videtur quod Filius Dei non assumpserit animam mediante spiritu sive mente.

Sed contra est, quod Augustinus dicit in libro de Agone Christiano⁴: *Invisibilis et incommunicabilis veritas, per spiritum animam, et per animam corpus accepit.*

Respondeo dicendum, quod sicut dictum est⁵, Filius Dei dicitur assumpsisse carnem anima mediante, tum propter ordinem dignitatis, tum etiam propter congruitatem assumptionis. Utrumque autem horum invenitur, si comparemus intellectum, qui spiritus dicitur, ad ceteras animæ partes; non enim anima est assumptibilis secundum congruitatem, nisi per hoc, quod est capax Dei, ad imaginem ejus existens, quod est secundum mentem, quæ spiritus dicitur, secundum illud Ephes. 4: *Renovamini spiritu mentis vestrae. Similiter etiam intellectus inter ceteras partes animæ est superior, et dignior, et Deo similior.* Et ideo Damascen. dicit in 3 libro⁶: *Unitum est carni per medium intellectus Verbum Dei; intellectus enim est quid animæ purissimum, sed et Deus est intellectus.*

Ad primum ergo dicendum, quod etsi intellectus non sit aliud ab anima secundum essentiam, distinguitur tamen ab aliis partibus animæ secundum rationem potentiae. Et secundum hoc competit sibi ratio mediæ.

Ad secundum dicendum, quod spiritui angelico non deest congruitas ad assumptionem propter defectum dignitatis, sed propter irreparabilitatem casus, quod non potest dici de spiritu humano, ut patet ex his que in prima parte⁶ dicta sunt.

¹ P. 1, q. 77, art. 4, ad 4.

² Q. 4, art. 1.

³ Ex cap. 18, 19, 20 et 21 colligitur, t. 3.

⁴ Art. præc.

⁵ Lib. 3 Ort. fid., cap. 6, ante med.

⁶ 1 p., q. 64, art. 2.

Ad tertium dicendum, quod anima (inter quam et Dei Verbum, ponitur medium intellectus) non accipitur pro essentia animæ, quæ est omnibus potentius communis; sed pro potentius inferioribus, quæ sunt omni animæ communes.

COMMENTARIUS.

1. In hoc articulo est eadem ambiguitas quæ in præcedenti quæstione, art. 4, notata est, an, scilicet, per mentem intelligatur potentia intellectiva, vel ipsa substantia animæ rationalis; nam D. Thomas, in corpore articuli, videtur de potentia intellectiva loqui; in in solutione vero ad primum et secundum, polius de substantia; in solutione autem ad tertium significat, per animam intelligi potentias sensitivas, et per mentem potentias intellectivas, et hunc sensum amplectitur Cajetanus. Et potest quidem quæstio omnibus his modis tractari et definiri, et in re sunt ita connexi, ut unus fere sequatur ex alio; si tamen sanctorum Patrum sensum attendamus, qui hanc locutionem contra Apollinarem introduxerunt, existimo proprio moveri quæstionem de ipsa substantia animæ rationalis, quæ, ut confert gradum sentiendi, vocatur anima; ut autem confert gradum rationalem vocatur mens, seu spiritus. Et ita explicat Alens., 3 p., q. 4, memb. 5; Durand., in 3, d. 2, q. 2, n. 13; et patet, nam, ut superius dixi, hoc sensu negavit Apollinaris, Christum assumpsisse mentem. Quanquam enim haec vox interdum potentiam vel etiam actionem ipsam intelligentis significet, ut Epiphan., hæres. 77, docet, et significat Cyril., lib. 10 in Joan., cap. 1, tamen etiam sumi solet pro ipsa anima; quo modo Augustinus, seu auctor libri de Spiritu et anima, cap. 9 et 10, dicit, eamdem rem esse in homine animam, seu spiritum, seu mentem; vocari vero animam, prout vivificat corpus; spiritum autem, aut mentem, quatenus est intelligentiae capax; et 9 de Trinit., cap. 4, et lib. 10, cap. 11, aperte dicit Augustinus mentem substantiam esse.

2. Item nomine spiritus humani non solet significari sola potentia, sed substantia, ut etiam Epiphanius supra fatetur. At Patres dicunt assumpsisse Verbum animam mediante spiritu, ut patet ex sexta Synodo, act. 18; et August., lib. de Agon. Christian., cap. 18; quod autem hi Patres asserunt, mediante spiritu, alias dicunt, mediante mente, ut patet ex Damasc., lib. 3, cap. 6; est ergo mens idem

quod spiritus, ut hic etiam D. Thomas ait, ex illo ad Ephes. 4: *Renovamini spiritu mentis vestrae*, id est, in eo spiritu qui est mens vestra, ut exposuit Angustinus, 14 de Trinit., cap. 16, et lib. de Spirit. et anima, cap. 10; Anselm., Beda et alii expositores ibi; sicut ergo nomine spiritus substantia animæ nuncupatur, et non tantum potentia, ita etiam mentis nomine. Imo videtur hæc locutio Sanctorum fundata in illa partitione, qua usus est Paulus, 1 ad Thessalon. 5: *Ipse autem Deus pacis sanctificet vos, ut integer spiritus vester, et anima, et corpus sine querela in adventum Domini nostri Jesu Christi servetur*; ubi certum est nomine spiritus non potentiam significari, sed substantiam. Unde Concilium Franciford., in lib. Sacrosyllab., hunc locum trac-tans, ait: *Numquid aliud est spiritus, et aliud anima? Non dividit substantias, sed dignitatem distinxit; nam est et homo animalis, et est spiritualis, non per substantiam, sed per meriti qualitatem; animalis quippe ab anima, spiritualis vero ab spiritu nuncupatur.* Sic igitur sensus quæstionis erit, an Verbum assumpsit animam sensitivam, seu gradum sensibilem, medio rationali; quanquam vero sensus quæstionis hic sit, interdum tamen explicatur a posteriori per potentias, quia cum haec duæ animæ in homine re non distinguantur, horum graduum distinctio per ordinem ad diversas actiones vel potentias explicatur. Et ad hunc sensum facile possunt accommodari omnia quæ dicit D. Thomas.

3. Respondet igitur, Verbum assumpsisse animam mediante spiritu. Quæ assertio facile juxta dicta declaratur hoc modo: quia, licet eadem res sit in homine anima et spiritus, seu anima sensitiva et rationalis, tamen per se primo assumpcta fuit illa anima, quia rationalis est; ut sensitiva vero, solum quia hic gradus necessario erat cum alio conjunctus. Ac si diceremus, Verbum factum esse animal mediante hominem, quia per se primo factus est homo, animal vero solum prout continetur in homine. Et ex definitione quæstionis in hoc sensu, facile definitur in aliis; si enim potentias inter se comparemus, etiam potest dici sensus assumpitus medio intellectu, quia propter illum assumpitus est, et ex conjunctione ad intellectum habet, quod sit aliquo modo assumptibilis. Comparando vero totam substantiam animæ ad potentiam intellectivam, non adeo proprie dicitur anima assumi medio intellectu, nisi fortasse præintelligatur intellectus in anima, tanquam congrua dispositio-

ad unionem; quod tamen ego verum non existimo, ut infra dicam. Solum ergo posset hoc dici aliquo modo in ratione finis, quatenus anima assumpcta est propter propriam operationem intellectivam, atque adeo quatenus capax est facultatis ad intelligendum, qui sensus fere cum primo coincidit.

4. In solutione ad primum, dicit D. Thomas intellectum non esse aliud ab anima, et videtur loqui de potentia, nam subdit distinguiri ab aliis partibus animæ secundum rationem potentiae; hoc autem videtur esse contrarium ipsi D. Thomæ, qui ubique distinguit intellectum ab anima. Sed sensus D. Thomæ sumendus est vel ex eodem, 1 part., quæst. 77, articulo primo, ad primum, vel ex quæst. 79, artic. 1, ad 1; in priori enim loco ait, animam respectu suarum potentiarum esse totum potestativum, quod secundum totam suam essentiam adest cuilibet parti seu potentiae; et hoc sensu interdum dici, intellectum non esse aliud essentialiter ab anima, quia tota anima secundum totam essentiam adest intellectui. Quomodo loquitur interdum Augustinus, ut lib. 10 de Trinit., cap. 11, et alibi sæpe. In posteriori autem dicit, intellectus nomine interdum significari ipsam substantiam animæ, et hoc modo dicere aliquando Augustinum, mentem esse spiritum vel essentiam; et hoc modo, verissimum est intellectum non esse aliud ab anima secundum essentiam. Dicitur autem distinguiri ab aliis partibus, seu gradibus animæ, secundum rationem potentiae, id est, secundum gradum seu differentiam, quæ per ordinem ad potentias explicatur.

ARTICULUS III.

Utrum anima a Dei Filio prius fuerit assumpta quam caro?

1. *Ad tertium sic proceditur. Videtur quod anima Christi fuerit prius assumpcta a Verbo, quam caro. Filius enim Dei assumpsit carnem mediante anima, ut dictum est.* ² Sed prius pertinet ad medium, quam ad extremum. Ergo Filius Dei assumpsit prius animam quam corpus.

2. *Prueterea, anima Christi est dignior Angelis, secundum illud Psalm. 69: Adorate eum, omnes Angeli ejus. Sed Angeli creati*

¹ Inf., art. 4, et q. 33, art. 1, ad 2 et 3, et q. 35, art. 4. Et 3, d. 2, q. 2, et 3, et d. 3, q. 5, art. 2, et 4 cont., c. 33, 44 et 45.

² Art. 1 hujus quæst.

sunt a principio, ut in primo habitum est. ¹ Ergo et anima Christi, quæ non fuit ante creatura quam assumpcta; dicit enim Damascenus, in tertio libro ², quod nunquam neque anima, neque corpus Christi propriam habuerunt hypostasim, præter Verbi hypostasin. Ergo videtur quod anima fuerit ante assumpcta quam caro, quæ est concepta in utero Virginis.

3. *Prueterea, Joan. 1 dicitur: Vidimus eum plenum gratiæ et veritatis; et postea subditur, quod de plenitudine ejus nos omnes accepimus, id est, omnes fideles quocumque tempore, ut Chrysostomus exponit.* ³ Hoc autem non esset, nisi anima Christi habuisset plenitudinem gratiæ et veritatis ante omnes Santos, qui fuerunt ab origine mundi, quia causa non est posterior causato. Cum igitur plenitudo gratiæ et veritatis fuerit in anima Christi ex unione a Verbo, secundum illud quod ibidem dicitur: *Vidimus gloriam ejus quasi Unigeniti a Patre, plenum gratiæ et veritatis, consequens videtur, quod a principio mundi anima Christi fuerit a Verbo Dei assumpcta.*

Sed contra est, quod Damascenus dicit in quarto libro ⁴: *Non, ut quidam mentiuntur, ante eam quæ est ex Virgine incarnationem, intellectus est unitus Deo Verbo, et ex tunc vocatus est Christus.*

Respondeo dicendum, quod Origines posuit in suo Periarchon ⁵, omnes animas a principio fuisse creatas, inter quas etiam posuit animam Christi creatam. Sed hoc quidem est inconveniens si ponatur quod fuerit tunc creata, sed non statim Verbo unita; quia sequeretur quod anima illa aliquando habuisset propriam subsistentiam sine Verbo; et sic cum fuisset a Verbo assumpcta, vel non esset facta secundum subsistentiam, vel corrupta fuisset subsistentia animæ præexistens. Similiter etiam est inconveniens, si ponatur, quod anima illa fuerit a principio Verbo unita, et postmodum in utero Virginis incarnata: quia sic ejus anima videatur esse non ejusdem naturæ cum nostris, quæ simul creantur, dum corporibus infunduntur. Unde Leo Papa dicit, in Epistola ad Julianum ⁶, quod non alterius naturæ erat caro

¹ 4 p., q. 46, artic. 3.

² C. 2.

³ Hom. 13 in Joan., aliquantulum a princ. tom. 8.

⁴ C. 6, in princ.

⁵ Lib. 7, c. 1, et 8, tom. 4.

⁶ Est ep. 11, ad Jul., Epis. Coensem, non multum ante finem.